

Mecanismul de realizare a drepturilor în stînga Nistrului

Articole de interes:

- Mecanismul de realizare a drepturilor în stînga Nistrului

În această ediție:

Mecanismul de realizare a 1
drepturilor în stînga Nis-
trului

STUDIU DE CAZ 5

Toate articolele dedicate drepturilor omului în regiunea transnistreană publicate de către HRWF și Asociația Promo-LEX sunt disponibile la www.promolex.md, secțiunea e-bulletin Nr. 52, 54 și 55.

Human Rights Without Frontiers International/ Drepturile Omului fără Frontiere Internațional în colaborare cu Asociația Promo-LEX a publicat al cincilea și ultimul articol din seria de materiale dedicate drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova.

Acest ultim articol este dedicat mecanismului de realizare a drepturilor omului în stînga Nistrului și include mai multe aspecte precum accesul la justiție, dar și locul și rolul principalelor instituții de drept în cadrul acestui mecanism.

Accesul la justiție

Justiția în Republica Moldova se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești. Justiția se înfăptuiește prin Curtea Supremă de Justiție, prin Curțile de Apel și prin judecătorii. Înființarea de instanțe extraordinare este interzisă. Iar, organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sunt stabilite prin lege organică.

Procuratura reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și exercită urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanțele judecătorești în condițiile legii. În exercitarea mandatului, procurorii se supun numai legii.

Potrivit prevederilor constituționale, Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil, stat de drept și democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate. Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție. Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă

crimă împotriva poporului. Teritoriul Republicii Moldova este inalienabil, frontierele țării fiind consfințite prin lege organică, respectîndu-se principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea. Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială. Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de protecția statului atât în țară, cât și în străinătate.

Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din

partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nici o lege nu poate îngădi accesul la justiție. Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile. Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege. Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale. În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu. Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.

Toate aceste prevederi, drepturi și garanții rămân pur declarative în Republica Moldova nu atât din cauza conflictului înghețat cât din cea a ignoranței și incompetenței autorităților constituționale de a căuta și găsi soluții pentru a oferi un instrument legal și eficient și un set minim de drepturi și garanții locuitorilor și cetățenilor din regiunea transnistreană.

Presupusele *instanțe de judecată* și *organe de drept* din regiune sunt ilegale și nu pot înfăptui justiția deoarece nu poartă vre-o responsabilitate. Aceste *instituții private* nu fac parte din sistemul judecătorec sau al organelor de drept ale R. Moldova. Din contra, ele au fost formate și activează ilicit, promovând interesele sau *înfrățind justiția* în numele unui regim străin și ilegal. În același timp, deja de cca 20 ani, *deciziile* acestora produc efecte *de facto* asupra populației din regiune.

În marea lor majoritate, persoanele care activează în aceste structuri ilegale sunt cetățeni ai R. Moldova, asumându-și pe teritoriul R. Moldova atribuții de polițist, procuror și judecător. Astfel, avem o situație unică când cetățeni ai R. Moldova, pe teritoriul R. Moldova, *rețin* (răpesc), *dețin* (ostatici) și *condamnă* persoane, inclusiv cetățeni ai R. Moldova, în numele unei structuri ilegale. Acceptarea acestei situații și indiferența autorităților constituționale repre-

zintă o gravă problemă pentru Statul R. Moldova și pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Se consideră că orice instanță judecătorească trebuie să fie independentă. Pentru evaluarea nivelului de independență al unei instanțe, trebuie analizate aspecte precum modul de desemnare a judecătorilor, durata mandatului lor, existența garanțiilor împotriva presiunilor din exterior și dacă organul are aparențe ale independenței și imparțialității. Or, un regim ilegal, ce a preluat controlul prin violențe militare cu suport din exterior și se menține datorită unor metode și mijloace cu caracter de dictatură nu este capabil să asigure independența „judecătorească”.

Problema trebuie analizată sub aspectul prevederilor art.5 al Convenției Europene pentru Drepturile și Libertățile Fundamentale ale Omului. În primul rând se cere un răspuns la întrebarea dacă presupusa *reținere*, *arestare* sau *detenție* a persoanelor în regiunea transnistreană poate fi legală, iar dacă *tribunalele* de acolo pot fi considerate „competente”.

Potrivit Curții Europene, cuvântul tribunal se referă în primul rând la un corp stabilit de lege, satisfăcând un număr de condiții, care includ independența, îndeosebi în privința executivului, imparțialitatea, durata mandatului membrilor săi, și garanțiile unei proceduri judiciare echitabile. Aceste competențe, în special noțiunea „stabilit de lege” nu pot fi aplicate în situația din regiune. Or, aceste „tribunale” nu fac parte din sistemul organelor judecătorești constituționale și nu sunt constituite în baza legii.

Cu toate acestea, doar *hotărârile instanțelor* ilegale produc *efecte juridice* pe teritoriul din stînga Nistrului. În relațiile civile, familiale, muncii, etc. populația nu are o altă alternativă decât să depună acțiuni la aceste *instanțe*. Aceasta, pentru că doar *hotărârile instanțelor* regionale ilegale sunt executabile în acest spațiu. În același timp, aceste *hotărîri* nu pot fi atacate cu recurs la instanțele superioare constituționale.

În marea majoritate, populația din regiune este nevoită să se adreseze dublu în instanțele de judecată, situația fiind specifică proceselor de divorț. Spre exemplu: cetățenii divorțează în baza *hotărîrilor instanțelor* din regiune, dar care în mod firesc nu pot fi recunoscute de către structurile constituționale. Astfel, persoanele care au divorțat în regiune, dar vor să-și perfecțeze actele de identitate naționale sunt nevoite să-și redesfacă căsătoria prin intermediul instanțelor judecătorești constituționale. Evident, părțile în procesele respective suportă cheltuieli majore, frustrări și insatisfacții, mai ales când sunt implicați și copii, ori există litigii la partajarea averii, sau persoanele sunt recăsătorite și au familii noi.

În aceeași ordine de idei, sesizarea organelor de drept constituționale despre abuzurile reprezentanților structurilor de forță din regiune este inefficientă. Soluția aplicată deja pe parcursul mai multor ani de către organele constituționale este suspendarea anchetei. Aceasta pare a fi una legală pentru organele de drept și una de compromis pentru politicieni. În viziunea noastră, considerăm că aceasta nu poate fi considerată drept soluție legală, eficientă și adecvată. Datorită acestui presupus compromis lucrurile de fapt s-au complicat și mai mult. Or, organele de drept trebuie să examineze din oficiu cazurile sau plîngerile rudelor sau victimelor, urmînd a fi adoptate decizii conforme legislației naționale, cu respectarea în acest sens a tuturor drepturilor dar și a garanțiilor procedurale.

Organele afacerilor interne

Legea Republicii Moldova cu privire la poliție determină locul, rolul și principiile de activitate ale poliției în sistemul autorităților administrației publice centrale și locale, stabilește sarcinile principale, atribuțiile, drepturile, responsabilitatea poliției, precum și modul de supraveghere asupra activității ei. Poliția este un organ armat de drept al autorităților publice, aflat în componența Ministerului Afacerilor Interne, chemat să apere,

pe baza respectării stricte a legilor, viața, sănătatea și libertățile cetățenilor, interesele societății și ale statului de atentate criminale și de alte atacuri nelegitime.

Poliția nu intervine în drepturile și libertățile cetățenilor decît în cazul în care nu-și poate exercita atribuțiile. Nici un fel de limitări ale drepturilor și libertăților cetățenilor nu sunt admise decît în temeiul și în modul stabilit de lege. Cetățenii sunt în drept să primească de la colaboratorii de poliție explicații privind limitările drepturilor și libertăților lor.

Ca organ de drept al autorităților publice poliția Republicii Moldova se divizează în poliție de stat și poliție municipală. Poliția de stat își exercită atribuțiile pe întreg teritoriul Republicii Moldova, poliția municipală - pe teritoriul unității administrative respective.

Comisariate de Poliție teritoriale nu există pentru regiunea transnistreană, cu excepția municipiului Bender și a raionului Dubăsari.

Comisariatul de poliție al municipiului Bender se află în orașul Bender. În incinta complexului de clădiri ale comisariatului de poliție este dislocat o parte din efectivul *miliției* regionale, precum și plutonul Comendaturii Federației Ruse. Pe clădirea Comisariatului nu sunt afișate informații despre organul de poliție și nu este arborat drapelul RM, după cum prevede legislația în vigoare. Este arborat doar drapelul Federației Ruse.

În curtea Comisariatului de poliție se află un izolator de detenție preventivă, unde *miliția* și poliția dețin în mod egal cîte 4 celule. De regulă, celulele *miliției* sunt suprapopulate cu deținuți.

Pentru a accede în Comisariatul poliției, orice persoană este înregistrată la un gardian al *miliției*, apoi la un pacificator rus, după care la polițistul de serviciu. Din această cauză, potențialele victime sunt îngrijorate de siguranța personală. Au fost înregistrate cazuri cînd persoana

nele care au solicitat ajutorul organelor de poliție, au fost *citare* și persecutate de *miliție*.

* *Cabinetele poliției constituționale și ale miliției regionale în vecinătate*

Colaboratorii de poliție nu au voie să se deplaseze în raza municipiului Bender în uniforma de serviciu sau cu automobile de serviciu. De asemenea, aceștia sunt limitați în desfășurarea acțiunilor de urmărire penală, nu au posibilitatea să interogheze martori sau să rețină vreo persoană în municipiu, decât cu preavizul și acordul *șefului miliției* și a *co-mandantului*.

Mai mult, populația municipiului este anunțată să nu colaboreze cu poliția și să denunțe imediat *miliției* acțiuni întreprinse de către poliția constituțională.

Comisariatul de poliție Dubăsari se află în s. Ustia, r-nul Dubăsari (localitate controlată de autoritățile constituționale). În stînga Nistrului, poliția controlează cîteva localități și nu are acces în celelalte localități ale raionului Dubăsari, controlate de administrația ilegală regională.

Organele procuraturii

Potrivit legii, Procuratura reprezintă o instituție autonomă în cadrul autorității judecătorești, care, în limitele atribuțiilor și competenței, apără interesele generale ale societății, ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și exercită urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanțele de judecată, în condițiile legii. La judecarea cauzelor în materie penală procurorul prezintă învinuirea în numele statului.

Sistemul organelor Procuraturii include:

- a) Procuratura Generală;
- b) procuraturile teritoriale;
- c) procuraturile specializate.

Organe teritoriale ale procuraturii pentru regiunea transnistreană nu au fost constituite, cu excepția mun. Bender și a r-lui. Dubăsari. În lipsa acestor structuri, este ineficientă activitatea întregului sistem de drept al R. Moldova.

Instanțele judecătorești

Instanțele judecătorești înfăptuiesc justiția în scopul apărării și realizării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor și ale asociațiilor acestora, ale întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor. Instanțele judecătorești se formează pe principiul numirii judecătorilor.

Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și autorității judecătorești, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială, precum și de alte împrejurări.

Potrivit Legii privind organizarea judecătorească nr.514-XIII din 6.07.1995, au fost formate instanțe judecătorești de circumscripție (teritoriale) pentru municipiile Tighina (Bender) și Tiraspol, precum și raioanele Râbnița, Dubăsari, Grigoriopol și Slobozia. Locuitorii raionului Camenca sunt arondați la Judecătoria Râbnița.

Instanța de nivelul II, Curtea de Apel Bender își are sediul în orașul Căușeni și cuprinde sub jurisdicția sa toate Judecătoriile teritoriale pentru regiunea transnistreană (Bender, Tiraspol, Slobozia, Grigoriopol, Dubăsari și Râbnița).

Formarea instanțelor de judecată teritoriale pentru regiunea transnistreană nu asigură într-un mod nediscriminatoriu accesul cetățenilor din regiune la justiție. Mai mult, potrivit informațiilor ofi-

ciale din 2007¹, Judecătoria Camenca nu a fost formată, iar Judecătoriile teritoriale Râbnița, Grigoriopol, Slobozia și Tiraspol nu corespund criteriilor legale. În primul rând, acestea nu dispun de un sediu separat și de personal necesar, aflându-se în incinta sediilor altor instanțe judecătorești (Rezina, Chișinău și respectiv Ștefan Vodă. Judecătoria Tiraspol nu are sediu, adică fizic nu există). Totodată, numărul judecătorilor este mai mic decât cel prevăzut de Lege. Astfel, Curtea de Apel Bender funcționează cu 3 din 10 judecători, Judecătoria Bender cu 4 din 6, Judecătoria Slobozia cu 1 din 5, Judecătoria Grigoriopol cu 1 din 4, Judecătoria Râbnița cu 1 din 9, Judecătoria Dubăsari cu 3 din 4, iar pentru Judecătoria Tiraspol nu este numit nici un judecător din cei 17 prevăzuți de legislația națională. În acest sens, constatăm un deficit total de 42 magistrați necesari pentru regiunea transnistreană a Republicii Moldova.

Distanța pe care trebuie să o parcurgă persoana pînă la sediul instanței judecătorești teritoriale este diferită, însă în mare parte nu reprezintă o problemă deoarece se deosebește de situația persoanelor domiciliat în alte regiuni sau localități ale țării. Totuși, identificăm obstacole în ceea ce privește libera circulație (prezența numeroaselor posturi de control, verificarea și înregistrarea persoanelor la unele dintre aceste posturi). În **concluzie** considerăm că completarea celor 42 funcții de judecător vacante pentru regiunea transnistreană,

crearea procuraturilor și a comisariatelor de poliție teritoriale (Camenca, Râbnița, Grigoriopol, Slobozia și Tiraspol)

precum și completarea Judecătoriilor, Procuraturilor și a Comisariatelor de Poliție teritoriale cu personal, echipament și inventar necesar ar constitui un prim pas spre un mecanism viabil de apărare a drepturilor omului, inclusiv a asigurării unui minim necesar de garanții pentru persoanele aflate în regiunea transnistreană.

Astăzi, însă avem o situație inacceptabilă din punctul de vedere al dreptului intern și al obligațiilor pozitive pe care le are Guvernul Republicii Moldova. Însăși reprezentanții organelor de drept au nevoie de protecție și ajutor din partea autorităților publice locale sau centrale. Pe de o parte, este bine cunoscut faptul hărțuirii și chiar umilirii polițiștilor de către *miliția* separatistă la Dubăsari sau în Bender, iar pe de altă există toate semnele unei colaborări între cele 2 structuri.

Sub pretextul combaterii infracționalității, organele de drept constituționale transmit uneori persoane în custodia structurilor ilegale regionale. Mai mult, au fost înregistrate cazuri în care reprezentanții organelor de drept au participat împreună cu reprezentanții organelor separatiste la reținerea unor persoane sau efectuarea perchezițiilor la domiciliul persoanelor aflate în arestul *miliției*.

STUDIU DE CAZ

Vitalie Eriomenco

DI Vitalie Eriomenco este cetățean al Moldovei și om de afaceri în regiunea transnistreană. El a fost *arestat* la 29 martie 2011 de reprezentanții *miliției* ilegale din Tiraspol, fiind *acuzat* de „deposedarea de mijloace bănești”.

În decursul celor zece ore care au urmat după *arest*, Eriomenco a fost maltratat

și amenințat cu moartea de către *colaboratorii miliției*. Nu i-a fost acordat nici un ajutor medical. El nu a informat familia sa despre *arest* și nu a contactat nici un avocat. Pe parcursul zilei de 29 martie 2011 nu a primit mîncare și apă. Persoanele care erau deținute în aceeași celulă au fost impuși să împartă porțiile lor de mîncare cu Vitalie. Mîncarea care a fost oferită ulterior era de o calitate proastă și imposibil pentru a fi consu-

mată. Dl Eriomenco a slăbit cu cinci kilograme în douăzeci și opt zile de detenție.

Potrivit documentelor, Eriomenco are hipertensiune arterială, insuficiență cardiacă și respiratorie, ulcer duodenal, prostatită și hernie inghinală. Din cauza condițiile de detenție, starea sa de sănătate s-a înrăutățit în penitenciar. În special ulcerul său s-a acutizat din cauza calității proaste a alimentației. Suferind dureri insuportabile, lui i-a fost refuzată inițial asistența medicală. Abia după ce a făcut mai multe cereri în acest sens, el a fost examinat o singură dată de către medici. Mai mult, a trebuit să apeleze la familia sa pentru a obține medicamentele necesare.

Pavel Belozeorov

Pavel Belozeorov este cetățean al RM, domiciliat în or. Dubăsari. El a fost *arestat* la 11 august 2011 de reprezentanții *miliției* ilegale, fiind *acuzat* de încălcarea ordinii publice. A fost maltratată de opt *milițieni*, după care, plasat în subsoful *izolatorului* de la Dubăsari în stare gravă.

Conform documentelor, Belozeorov suferă de „cancer la maxilar”. El a cerut să-i fie acordată asistența medicală necesară deoarece maxilarul s-a inflamă, creîndu-i dureri teribile la gingii și dinți, scurgeri și temperatură înaltă. Medicii din *închisoare* au refuzat să-i acorde careva îngrijiri medicale, din lipsa personalului medical specializat și a tehnicii medicale. În schimb, medicii au recomandat rudelor să-l interneze de urgență la Institutul Oncologic din Chișinău și efectuarea radioterapiei. Tot el, a menționat că în lipsa tratamentului necesar, Belozeorov ar putea deceda în 2-3 luni de zile. Până la moment, tentativele rudelor de a scoate din detenție, au fost soldate cu eșec. Iar, *judecătoria* orașului Dubăsari i-a aplicat *arest* pentru un termen nedeterminat, neluînd în considerație starea lui gravă de sănătate și riscul de a deceda în închisoare.

Din 27 octombrie 2011, Pavel Belozeorov este *deținut* într-o celulă separată, de unul singur în *închisoarea* nr.1 Hlinaia, r-nul Grigoriopol. Rudele nu cunosc nimic despre situația acestuia.

Vasile Fricățel

Dl Vasile Fricățel este cetățean al Moldovei, domiciliat în satul Telița, r-nul Anenii Noi. El a fost arestat și predat de poliția constituțională la 9 septembrie 2011 *miliției* ilegale din regiune. Polițiștii l-au bătut și legat cu o sfoară, după care i-au pus o cagulă pe cap și cu o barcă l-au transportat peste râul Nistru. Acolo, el a fost urcat într-o autospecială a *miliției* și transportat într-o direcție necunoscută.

Rudele nu cunosc nimic despre situația acestuia pînă în prezent. Iar, organele de drept s-au arătat neputincioase în vederea identificării și atragerii la răspundere penală a persoanelor vinovate. Potrivit avocatului local, Fricățel a fost maltratată pentru ca să recunoască vinovăția asupra unui „furt de vite” în regiunea transnistreană.

Mihail Rotari

Dl Mihail Rotari este cetățean al Moldovei și Federației Ruse, domiciliat în or. Tiraspol. El a fost *arestat* de reprezentanții *serviciilor secrete* (MGB) la 23 martie 2010 fiind *acuzat* de „spionaj și trădare de patrie” în favoarea R. Moldova. La 10 iunie 2011 prin *sentința judecătorei supreme* de la Tiraspol, el a fost *condamnat* la 18 ani de închisoare cu confiscarea averii. Sentința fără drept de atac.

Procesul său a fost unul închis, el neavînd posibilitatea de a beneficia de un proces echitabil. Potrivit documentelor medicale, Dl Rotari este bolnav de cancer tiroidian și diabet zaharat. Careva îngrijiri medicale specializate nu i se acordă. El fiind nevoit să apeleze la familia sa pentru a obține medicamentele necesare.

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Coordonator ediție:

Carolina Bondarciuc

E-mail: crdt@promolex.md

Web: www.promolex.md

Tel/Fax: (373 22) 45-00-24

GSM: 069637849

Asociația Promo-LEX este o organizație non-guvernamentală, apolitică și non-profit, axată pe promovarea valorilor democratice și a standardelor internaționale recunoscute în domeniul drepturilor omului în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană.

Misiunea Asociației Promo-LEX este de a contribui la dezvoltarea democrației în Republica Moldova prin promovarea și apărarea drepturilor omului și prin consolidarea Societății Civile.

Asociația Promo-LEX continuă să ofere consultanță juridică gratuită pe probleme ce țin de efectuarea serviciului militar pentru tinerii din regiunea Transnistreană.

Pentru întrebări sau sesizări cu privire la încălcarea drepturilor recruților contactați: tel: 373 (22) 45-00-24; email: tiras.army@gmail.com

Punctele de vedere exprimate în această publicație aparțin autorilor și nu pot fi interpretate sub nici o formă ca reflectând opinia Fondului Național pentru Democrație (NED).